

Meer dan water

Vier jaar geleden kroop ik in de zomer na mijn jaar Schrijversvakschool achter een bureau bij mijn ouders op zolder. Een vriendin had me op de essaywedstrijd van de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen en NRC Handelsblad gewezen. Ik won de eerste prijs en in oktober 2013 werd dit essay in NRC Handelsblad gepubliceerd.

Terwijl ik dit schrijf zie ik het ene na het andere bootje door de Prinsengracht van Amsterdam voorbijvaren. Het is één van de eerste warme zomerdagen van juni. De zon schijnt en uit alle hoeken en gaten komen jurkjes, flessen rosé en open auto's tevoorschijn. Ik kijk naar de bootjes op de gracht. Wat zou ik nu graag op het water zijn. De zon op mijn huid, het kabbelen van de golfjes, eten en drinken in een koeler. Een paar uur helemaal niks doen. Wat een luxe.

De laatste tijd heb ik dat vaak. Dat ik op een plek wil zijn waar ik niet ben. Tot en met mijn afstuderen ben ik bezig geweest met waar ik wilde zijn en wat ik daar wilde doen. Toen ik mijn eerste baan vond, dacht ik dat ik die plek gevonden had. Ik werkte hard bij een groot advocatenkantoor. Ik gebruikte mijn hersens, ik ontmoette gedreven mensen en verdiende veel geld. Maar in de zomer van 2012 kwam ik nauwelijks meer buiten. Hyper van de lange dagen die ik maakte, fietste ik 's avonds naar huis door een vreemde stad en 's nachts kon ik de slaap niet vatten. In de herfst – een rustige periode op kantoor – voelde ik me leger en leger worden. Mijn schouders zaten vast en ik slikte elke dag pijnstillers tegen de pijn in mijn nek.

Na een winter met dagelijks hoofdpijn zat ik een aantal maanden in tranen thuis op de bank. In maart van dit jaar liep ik daardoor voor het eerst sinds jaren midden op de dag doelloos een blokje om. Zonder dat ik er erg in had, belandde ik in het zojuist heropende Stedelijk Museum van Amsterdam. Ik nam plaats op een bankje voor een groot blauw doek en keek naar de enige witte streep in het midden tussen al dat blauw. Een golf van energie trok vanuit mijn tenen door mijn benen, buik en borst naar mijn keel. Ik keek rechts en links van me. Er was niemand. Ik haalde diep adem en blies zo lang uit dat het leek alsof mijn lijf en dat grote blauwe doek de enige op de wereld waren.

Dat was drie maanden geleden. Inmiddels heb ik mijn baan opgezegd. Nog wat onwennig herinner ik mezelf eraan dat het weekend is en ik besluit een boor en de overgebleven pluggen terug te brengen naar een vriendje, Thomas, dat hier niet ver vandaan woont. We praten na over een toneelstuk dat we gisteravond gezien hebben en ik vraag hem wat voor hem luxe is. Hij trekt meteen een verbeterd gezicht en vertelt dat luxe voor hem een negatieve bijmaak heeft en het hem tegen de borst

stuit dat de tijd, arbeid en het geld dat met het produceren van luxeproducten gepaard gaat, niet wordt besteed aan nuttigere zaken. Nuttigere zaken?

Het komt me opeens vreemd voor dat mijn mijmeren over een tochtje op het water als luxe voelde. In gedachte ga ik na wat ik in mijn leven nog meer als luxe heb ervaren. Ik herinner mij een vakantie met een ex-vriendje. Een groot hotel met zwembad en een huurauto, 's ochtends en 's middags onbeperkt eten. Ik herinner me een horloge van een studiegenoot, groot met glanzend zilver en duidelijk meer dan enkel een manier om te weten hoe laat het is. Als ik boodschappen doe en langs de schappen loop, ben ik onder de indruk van de hoeveelheid producten in onze supermarkten. Als ik uiteten ga en ik hoef het eten niet te bereiden en niets af te wassen, voel ik me een prinses. Maar steeds vaker merk ik dat er, op onbewaakte momenten, een nieuw soort luxe gevoel op me neerdaalt. Bijvoorbeeld toen ik 's avonds op een bankje in de zon even mijn ogen sloot en de wind hoorde ruizen. En toen ik midden op een doordeweekse dag bij de lunch besloot iets langer te blijven zitten omdat een vriendinnetje en ik opeens de wereld begrepen. Telkens was dat gevoel een afgeleide geweest van wat ik in het Stedelijk Museum had ervaren.

Wat is dat gevoel van luxe? Wat was het toen in dat prachtige hotel, wat was het toen ik naar het horloge van mijn studiegenoot keek maar belangrijker nog, wat is het nu als ik mijn ogen sluit of langer dan gepland aan tafel blijf zitten?

Myra, al heel lang een goede vriendin, vertelde me dat haar vriend haar een luxepaard vindt. Als zij tijdens hun vakanties op zoek zijn naar een plek om te slapen, draagt zij stevast de één na de andere prachtige hotelkamer aan. Ik vroeg haar of ze die hotelkamers zelf ook als luxe ziet. Ze zei me dat ze wel ziet dat het mooie en dure hotelkamers zijn, maar dat ze die hotelkamers om een andere reden als luxe ervaart. De luxe zit 'm voor haar vooral in de veiligheid die de hotelkamers vertegenwoordigen. Het heeft te maken met het gevoel van veiligheid dat ze zich herinnert als ze terugdenkt aan de vakanties met haar ouders, die zij als gezin doorbrachten in mooie hotels. Inmiddels zijn

haar ouders gescheiden en zijzelf kan zich die hotelkamers niet veroorloven maar ze wil wel graag dat gevoel van veiligheid terug.

Welvaart in de zin van materiële rijkdom wordt in onze maatschappij over het algemeen hoog aangeslagen. Een status die impliceert dat je het goed gedaan hebt, de juiste beslissingen gemaakt hebt. Precies wat ik dacht toen ik tijdens mijn studie dat mooie horloge zag. Maar in het geval van Myra gaat het niet om de status van de luxe hotelkamers. Voor haar gaat het om een behoefte aan veiligheid en zorgeloosheid, die de luxe hotelkamers vertegenwoordigen.

Later in mijn gesprek met Thomas gaf hij toe dat hij er wel van kan genieten om in bijvoorbeeld een luxe auto te rijden. Niet alleen omdat luxe auto's veiliger zijn dan 'gewone' auto's of in ieder geval je dat gevoel geven. Hij bekende dat hij er ook van geniet dat iemand ontdekt heeft hoe je het in een auto koel kan houden terwijl het buiten warm is en hoe de ramen met één druk op de knop open en dicht kunnen. 'Maar ik heb het niet nodig,' voegt hij toe. Het doet me denken aan de berg met goud die de nijlpaarden Gloria en Moto Moto in 'Madagascar 2: Escape to Africa' opgraven maar links laten liggen, omdat ze op zoek zijn naar water. Maar Thomas heeft water en zelfs meer dan alleen water. Niks gek, maar wellicht is het voor hem voldoende, omdat hij weet wat hij echt nodig heeft. De rest kan hij zonder moeite links laten liggen.

Wij hebben hier in het Westen bijna allemaal genoeg water gevonden. Sindsdien is er een behoefte ontstaan om ons op andere gebieden van elkaar te onderscheiden. Door de ontzuiling en de opkomst van het individualisme springen bedrijven gretig in op de behoefte aan een eigen identiteit. Als we in onze basisbehoeftes zijn voorzien, zijn schaarse luxeproducten ideaal om ons mee te onderscheiden. De media vertellen mij dan ook graag elke dag opnieuw wat nieuw, mooi en onmisbaar is. Een grote hoeveelheid snel veranderende informatie, ongekeerde mogelijkheden en een stellig geloof in maakbaarheid en eigen verantwoordelijkheid, dwingen ons om meerdere keren per dag en snel keuzes te maken om dit bij te kunnen benen.

Veel van mijn generatiegenoten krijgen net als ik ergens tussen hun twintigste en vijfendertigste met een burn-out te maken. Want als we niet opletten, raken we de kluts

wijt. Juist door die behoefte aan een heel eigen identiteit weten we niet meer wie we zijn en wat we willen met wat we kunnen. We hebben water gevonden waardoor we kunnen leven, maar we weten niet wat we met het leven aan moeten. Te midden van alle mogelijkheden is weten wat je behalve water nodig hebt tricky business geworden. Ten einde raad gaan we op zoek naar tijd en ruimte om onze eigen stem te horen. Yogascholen, stilte-retraites, life coaches en mindfulnessstrainingen schieten als paddenstoelen uit de grond.

Maar, kijk uit. De commercie weet je te vinden. Voor je het weet ren je van de ene yogales naar de andere en nog even vlug langs die nieuwe duurzame winkel waar alles goed voor je is.

Zelfs het tijdschrift FD Luxe, een bijlage van Het Financieele Dagblad, kopt berichten met 'Een goede nachtrust. De ultieme luxe in het leven.' Financieel een succes én lekker slapen.

Op straat terug naar huis kom ik een jongen die ik ken van vroeger tegen. Ik vertel hem dat ik aan het schrijven ben. 'Over wat luxe is,' zeg ik, benieuwd naar zijn reactie. Hij antwoordt meteen: 'O daar weet jij natuurlijk alles van, met jouw achtergrond.' Ik merk dat zijn opmerking me irriteert. Eenmaal verdergelopen realiseer ik me dat hij mijn jeugd waarin ik inderdaad geen gebrek aan materie heb gekend als pure luxe ziet. Niet zo gek. Voor hem, en velen met hem, is dat luxe. Als ik er nu op terugkijk, vind ik de welvaart van toen ook haast onvoorstelbaar. Omdat ik nu niet op die voet kan leven. Tegelijkertijd wil ik niet zo hard werken als mijn vader, met alle gevolgen voor zijn huwelijk en relatie met zijn kinderen van dien. Ik wil ook niet van bijdragen van mijn ouders, partner of de overheid afhankelijk zijn. Dat is niet nodig. Ik ben toch slim genoeg om het zelf te verdienen?

Jaloezie en luxe zijn nauw met elkaar verbonden. En de schijn van luxe ligt daarbij steeds op de loer. In bijna alle gevallen van mijn jaloezie bleek dat degene waar ik jaloers op was, hard gewerkt had voor wat in mijn ogen luxe was. Natuurlijk heeft de één van nature of door opvoeding meer zorgeloosheid of minder onzekerheid meegekregen dan de ander. Maar de zoektocht naar meer dan water valt of staat bij het accepteren van wie je bent en de wereld waarin je leeft, zodat je kan ontdekken wat je nodig hebt. Betekent dit dat als je helemaal omarmt wie je bent en de wereld waarin je leeft, er voor jou zelfs helemaal geen luxe meer bestaat? Of betekent het slechts dat je dan kan genieten van de luxe die jij en anderen hebben?

Het zou me niet verbazen dat je jezelf en je leven als één grote luxe ervaart als je je luxe dankbaar accepteert. Mijn definitie van hard werken om die plek waar ik wil zijn te vinden, veranderde. Het harde werken dat ik aantrof bij de mensen waar ik jaloers op was, had meestal niets te maken met het harde werken dat ik bij mijn baan als advocaat had

ervaren. Maar met loslaten, fouten maken, plezier hebben, grenzen trekken en delen.

In het Stedelijk Museum realiseerde ik me dat ik vooral behoefte had aan tijd en aandacht. Net als 'hard werken' kregen ook de woorden 'ontspanning' en 'welvaart' een andere betekenis. de eigenwijsheid van sommigen, hun lol in het leven en de tijd die zij nemen voor 'niets doen' mij het meest jaloers maken.

Wellicht dat als ik blijf sturen op waar ik jaloers op ben, op die sluimerende behoeftes,

behoefte. Of eigenlijk kregen ze hun werkelijke betekenis terug: wel-varend, ontspanning. Wat was het dat bij mij spanning creëerde en waar vaar ik wel bij? Zo blijkt dat als ik goed oplet en eerlijk ben, ik steeds minder vaak een gevoel zo heftig als toen in het Stedelijk Museum zal ervaren. Omdat ik dat gevoel niet meer nodig heb om me wakker te schudden. Maar met een beetje geluk klopt mijn veronderstelling dat ik dan wel meer van mijn leven kan genieten.

